

JOSEF ŠÍMA STARŠÍ A JEHO TEXTILNÍ NÁVRHY

MARKÉTA GRILL JANATOVÁ
Uměleckoprůmyslové museum v Praze

ABSTRACT: The paper presents Josef Šíma senior as designer of liturgical textiles. His vestments with national embroidery attracted attention in the Ethnographic Exhibition in 1895 where they were displayed among products of the Municipal vocational school in Prague. However, they did not find a larger circle of customers in the prevailing stream of historicism; national patterns on paraments of the 19th century remained an episodic issue.
KEY WORDS: Josef Šíma senior - liturgical textile - folk embroidery - Municipal vocational school in Prague

Úvod

Nejstarší známé návrhy textilu Josefa Šímy staršího (1859–1929) spadají do doby kolem roku 1895.¹ Tehdy působil Šíma v Jaroměři, kde byl v roce 1887 jmenován profesorem kreslení, krasopisu a měřičství na nově založené Všeobecné škole řemeslnické a měl za sebou také krátké učitelské angažmá na Vyšší dívčí škole v Praze (1885–1887). Profesionální život Šíma doplňoval svou zálibou pro lidovou tvorbu – především výšivku, jejímž sběratelem, znalcem a popularizátorem se stal.² Obliba lidových vzorů se úzce vázala právě k českému vzdělávání posledního desetiletí 19. století, kdy národní motivy, tedy prvky čerpající z lidové výšivky české, moravské a slovenské, byly vítanou součástí výuky praktických předmětů. Aktivní byl Šíma ve Výboru pro šíření národního vyšívání, kde svými zkušenostmi, kontakty (švagr Josef Klvaňa) a přehledem o dostupném materiálu v terénu napomáhal vytvářet sbírku lidových výšivek pro potřeby výuky. Školní sbírka byla veřejně přístupná v prostorách pražské Vyšší dívčí školy.³ Shromážděné výšivky byly zdrojem inspirace pro nové školní práce v národním stylu a společně pak byly vystavovány v Čechách i za hranicemi.⁴ Výše uvedené aktivity Josefa Šímy, podobně jako architektka Jana Koulu, dovedly k vlastním návrhům národních výšivek.

Výšivka jako předmět ženského školství

Podstatnou součástí vzdělávání dívek v 19. století byly ruční práce, vyučované na obecných a měšťanských školách.⁵ Dovednosti získané v těchto činnostech měly ženskou část populace především vybavit do rodinného života a obdobné cíle si kladly také nově zakládané ústavy dívčího vzdělávání, jako roku 1863 založená Vyšší dívčí škola v Praze. Dívky zde měly získat všeobecné znalosti a zdokonalit se v ručních pracích, v míře potřebné pro úspěšné vedení domácnosti. Alternativu zaměřenou především na praktickou činnost s předpokladem budoucí samostatné výdělečné aktivity poskytovaly městské školy pokračovací, obdobně fungovala škola Ženského výrobního spolku (1871). Nejvyšší stupeň výuky textilních technik a výšivky nabízel pro nadané dívky C. k. Uměleckoprůmyslová škola (1885).⁶

Šímovy textilní návrhy byly realizovány v Městské pokračovací škole pro dívky v Praze.⁷ Náplň výuky se zde soustředila vedle povinné mravouky výhradně na ruční práce, šití v ruce i na stroji, přípravu stříhů, vyšívání a později také na komponování vlastní výšivky.⁸ Cílem bylo neprovdané dívky připravit na vlastní výdělečnou činnost v oboru. Založení vzdělávacího ústavu podporovala členka Komitétu dam pro dozor na vyučování ženským ručním